

دیدگاه‌های فردیناند تونیس

FERDINAND TÖNNIES

مقدمه

- ▶ فردیناند تونیس فیلسوف و جامعه‌شناس آلمانی، در سال ۱۸۵۵ در شلسویک متولد شد. او در سال ۱۸۸۱ به سمت استاد فلسفه در دانشگاه کیل منصوب شد؛ اما به سبب عدم توفیق درس‌هایش در سال ۱۸۸۷ به انزوا پناه برد و پس از ۲۶ سال مطالعه و تحقیق مجدداً در سال ۱۹۱۳ زندگی دانشگاهی خود را با سمت استادی رشته‌ی اقتصاد سیاسی آغاز کرد. اما فعالیت‌های دانشگاهی او دیری نپائید و سرانجام در سال ۱۹۱۶ با کناره‌گیری از تدریس، تمام وقت خود را صرف تحقق کرد.
- ▶ در سال ۱۹۰۹ به‌عنوان رئیس انجمن جامعه‌شناسان آلمان انتخاب شد. از جمله آثار برجسته‌ی او «اجتماع و جامعه» است که در آن، نظریه تحول جامعه‌ی انسانی را بیان کرده است.
- ▶ تونیس از نخستین دانشمندانی است که وضع جامعه‌ی نوین را با توجه به انواع جدید ارتباطات، مطالعه و توجیه می‌کند.

دیدگاه‌ها

- ▶ به عقیده‌ی تونیس، علت تغییر و تحولاتی که در جوامع مختلف انسانی روی می‌دهد، بیش از هرچیز ناشی از انواع روابط میان افراد است. او معتقد است که در دنیا دو نوع گروه انسانی وجود دارد: گروهی که اجتماع نامیده می‌شود و گروهی که به جامعه معروف است.
- ▶ تونیس ریشه‌ی جامعه‌ی جدید را در انواع تازه‌ی ارتباط می‌داند. به عبارتی، وی معیار تفکیک و تمایز میان جهان قدیم و جهان جدید را نه در سازمان یا ساخت نهادین و عوامل بیرونی، بلکه در روابط میان افراد جستجو می‌کند. تونیس با تمایز میان گمن شافت(اجتماع) و گزل شاف(جامعه) بر تحول روابط اجتماعی تأکید دارد.

گمن شافت (اجتماع)

▶ در این جامعه نوعی همبستگی عمیق ، احساسی ، طبیعی و ارگانیک مسلط است، مثل خانواده.

▶ توضیح: در این نوع گروه که به صورت طبیعی و اولیه تشکیل شده است روابط افراد به صورت الی و ارگانیک تعریف شده است. یعنی روابط بین افراد در این گروه بر اساس روابط خونی و نژادی و همکاری متقابل صورت می‌گیرد. به علت اینکه افراد تشکیل دهنده این گروه کم می‌باشد این افراد یکدیگر را می‌شناسند و روابط صمیمی بین آنها حاکم است. روابط اقتصادی در این نوع گروه بر اساس تعاون و همکاری می‌باشد و مالکیت خصوصی در این گروه جایی ندارد. نهاد اصلی در این نوع جامعه خانواده است.

خصوصیات گمن شافت

1. ارتباطات محدود است. (کوچکی جمع و بی خبری انسانها از هم معنی ندارد)
2. ارتباطات عمیق است.
3. اراده ارگانیک (ذاتی و طبیعی): بر پایه احساس و تجربه مشترک مثل سلیقه و سنت بنا می شود.
4. هر حرکت در خدمت وحدت جمع است نه فرد.
5. امتداد تاریخی ارتباط: انسانها سوابق هم را می شناسند.

گزل شافت (جامعه)

- ▶ در این نوع جامعه نظم قانونی، تقسیم کار، مالکیت و تضاد در اعضای گروه حکم فرماست.
- ▶ توضیح: گذر زمان و بروز تغییرات در زندگی افراد جامعه به سوی حاکم شدن روح جامعه در بین افراد سوق یافت. در این گروه که با اختیار انسان تشکیل شده است بر خلاف گروه قبلی به علت افزایش و دگرگونی جمعیت روابط افراد مکانیکی و حساب شده می باشد یعنی افراد روابط خود را بر اساس سود و زیانی که نصیب آنها می شود در نظر می گیرند. در این نوع جامعه مالکیت خصوصی از اهمیت زیادی برخوردار است و به همین دلیل گسترش شغلها و حرفه های گوناگون در این نوع جامعه زیاد می باشد. همچنین در این نوع جوامع به علت گسترش فعالیتها و روابط افراد نیاز به تأسیس و راه اندازی تشکیلات اجتماعی و مقررات حقوقی احساس می شود. نهاد اصلی در این نوع جامعه دولت و اقتصاد می باشد.

خصوصیات گزل شافت

1. وسعت جامعه: روابط صوری و قراردادی و تنهایی است.
2. ارتباطات سطحی است.
3. اراده سنجیده: سود و زیان اقتصادی برای افراد مهم است.
4. بی نامی: نام و سوابق نا آشنا هستند.
5. ارتباط منطقی: ارتباط فاقد اثر هاله روانی است. نفع مادی ملاک قضاوت انسانها است.

نظر تونیس درباره مطبوعات

- ▶ مطبوعات از نظر تونیس به عنوان یک رکن تشکیل دهنده افکار عمومی مجموعاً مثبت است. وی مطبوعات بزرگ را قابل مقایسه با ارتش و سازمان‌های اداری می‌داند.
- ▶ به اعتقاد وی افکار عمومی مثل ارتش و بوروکراسی رابطه‌ای به وجود می‌آورد و آن نقش فراملی آنهاست.
- ▶ مطبوعات با ساختن افکار عمومی جهان را برعهده دارد و در ایجاد گزل شافت نقش اصلی را به عهده دارد.

نگاه به آینده از منظر تونیس

- ▶ دیدگاه‌های تونیس درخصوص تحولات آینده جوامع مبهم بوده است. او با آنکه به ماتریالیسم تاریخی وفادار است و در روند پیشرفت سرمایه‌داری نوعی عصیان و خودخواهی ناشی از "جامعه" را پیش‌بینی می‌کند ولی تاکید وی برسوسیالیستی است که براصول زندگی و روابط گروه‌های کوچک اجتماعی استوار است.
- ▶ تونیس همچنین معتقد است که تمدن شهری که در راه فردگرایی حاکم بر «جوامع» به سر می‌برد نمی‌تواند خوشبختی و سعادت از دست رفته را به دست آورد. خوشبختی و سعادت در صورتی به این جوامع باز خواهد گشت که افکار عمومی به سرچشمه‌های زندگی اجتماعی بازگردند.
- ▶ آینده‌نگری وی درخصوص تحول جوامع بر نزول فردگرایی حسابگرانه انسان قرن ۱۹ و دگرگونی عمیق روابط اجتماعی و ظهور نسل جدید است.
- ▶ تونیس به دنبال انطباق ویژگی‌های گروه‌های اجتماعی اولیه با خواست‌ها و نیازهای دنیای معاصر بود.